

Fauna 60 år!

Christian Steel og Roald Bengtson

Det første nummeret av *Fauna* ble utgitt for litt over 60 år siden. For å feire den begivenheten besluttet styret i Norsk Zoologisk Forening (NZF) at det skulle lages et jubileumsnummer med et utvalg gamle artikler fra *Faunas* lange historie som formidler av kunnskap om dyreliv i Norge og virksomheten til NZF med mer. Denne artikkelen gir noen få drypp fra *Faunas* historie, bakgrunn for stoffutvalget i jubileumsnummeret og litt enkel statistikk.

Tidsskriftets første nummer kom ut i februar 1948, og het strengt tatt ikke «*Fauna*». Forsiden prydes av et stort spørsmålstegn (figur 1), og inne i heftet utlyses en navnekonkurranse. Allerede fra og med andre nummeret i 1948 er imidlertid «*Fauna*»-navnet på plass, og har siden vært uforandret.

Det er stort sett utgitt fire hefter i året, men noen hefter er slått sammen til dobbeltnummer. Første gang inntreffer allerede med nr. 3 og 4 1948, men det gjentar seg ikke før i 1963 da nok en gang nr. 3 og 4 er slått sammen. Samtidig gis det imidlertid ut et eget supplement om ferskvann. Dobbeltnummer er også gitt ut noen ganger på 2000-tallet i forbindelse med særlig tykke *Fauna*.

Antall sider har ligget mye mellom 40 og 60, med et gjennomsnitt på ca. 50 sider per hefte. En del numre har vært noe drøyere, og særlig var årgangene på slutten av 1960-tallet og det meste av 1970-tallet store, med stort sett over 60 sider i gjennomsnitt. Det tykkeste heftet i *Faunas* historie var temanummeret om flaggermus i 2008 på 216 sider. Totalt antall trykte sider gjennom disse 60 årene er godt over 12 000.

Heftenes format har riktignok variert noe, så antall sider blir ikke direkte sammenlignbart i forhold til stoffmengde. Lengde var formatet A5, men fra og med 1979 har *Fauna* hatt dagens noe større format. Først ble størrelsen økt til 165x235

mm, og så fra og med 1993 til 170x240 (i noen hefter 245) mm.

Artikkeldatabase

I forbindelse med forberedelsesarbeidet til utgivelsen av dette jubileumsnummeret utarbeidet en av oss (RB) en database over artikler gjennom *Faunas* historie, der CS supplerte med artikler fra de siste par tiår. Likeledes har vi i fellesskap laget en database over forsidesemaer. Tekstene er rubrisert som «artikkel» eller «notis», og er oppført med etternavn på forfatter(e), årstall og en grov inndeling i faglige temaer.

Artikkeldatabasen er i flere henseender ikke komplett, blant annet ved at bokanmeldelser,

Christian Steel (f. 1970) er cand. scient. i biologi med hovedoppgave i zoologi på kattugle fra Universitetet i Oslo. Han har de siste syv år arbeidet i paraplyorganisasjonen SABIMA (Samarbeidsrådet for Biologisk Mangfold) i skjæringsfeltet mellom biologi og politikk. Som fugleinteressert fra barnsben av var Steel i mange år styremedlem, og ett år styreleder, i NOF, og har vært aktiv i mange prosjekter, blant annet på sjøfugler. Han har vært redaktør av *Fauna* i 11 år, og tidligere hatt også andre redaktørv. De senere år har hovedinteressen i felt vært dagsommerfugler.

Solstugrenda 40, NO-0871 Oslo. E-post: christian@steel.no

Tabell 1. Omtrentlig fordeling av fagartikler og fagnotiser på ulike temaer. Samtlige hefter er gjennomgått artikkel for artikkel, men rubrering kan aldri bli helt eksakt blant annet fordi en del artikler handler om flere temaer. Opptellingen gjelder kun artikler som kunne henføres til fagtema. Artikler om personer, generell økologi, foreningsstoff m.m. er ikke med i materialet. Antall artikler varierer ganske mye mellom tiårene, så det er derfor mer illustrerende å presentere en prosentandel innen hvert tiår som viser omtrent hvor stor del temaet utgjorde sammenlignet med andre fagtemaer (ikke heftenes innhold som helhet). Merk at det for 1940-tallet bare var to årganger.

Fagtema	1940-tallet	1950-tallet	1960-tallet	1970-tallet	1980-tallet	1990-tallet	2000-tallet	Totalt
Insekter	4 %	7 %	5 %	4 %	8 %	4 %	4 %	5 %
Andre invertebrater	4 %	7 %	17 %	17 %	16 %	15 %	17 %	15 %
Herptiler	4 %	2 %	1 %	3 %	1 %	6 %	8 %	3 %
Fisker	4 %	7 %	15 %	14 %	24 %	18 %	13 %	15 %
Fugler	61 %	64 %	44 %	39 %	24 %	8 %	5 %	35 %
Pattedyr	23 %	13 %	18 %	23 %	27 %	49 %	53 %	27 %

foreningsmeddelelser og en del annet som «Nytt fra zoologien» av tidshensyn ikke er tatt med. Arbeidet med å legge inn godt over 2000 artikler/notiser var likevel omfattende nok. Databasen ble ikke laget bare for å utarbeide enkel statistikk til denne introduksjonen til jubileumsnummeret eller av hensynet til arbeidet med å velge ut artikler, men vi håper også databasen kan komme til nytte ved litteratursøk om norsk zoologi eller for den som vil arbeide med *Faunas* eller NZFs historie. Databasene vil bli gjort tilgjengelig på www.zoologi.no i form av Excel-ark.

Stoff i Fauna

Det er et rikholdig utvalg av stoff gjennom *Faunas* historie, både i innhold og form. De fleste artikler dreier seg om zoologiske og faunistiske temaer fra Norge, men det er også en og annen artikkel om dyr fra fjerne himmelstrøk, mange bokanmeldelser, nekrologer og foreningsstoff. Det forekommer også noen få fremmedspråklige artikler.

Tabell 1 viser løselig hvordan artikler innen de ulike temaene fordeler seg på de seks tiårene. Etter 1970-tallet er det et kraftig fall i antall artikler om

ornitologi, noe som trolig var forårsaket av at andre spesialtidsskrifter og ikke minst lokaltidsskrifter ble viktigere. Samtidig har andelen artikler om pattedyr steget markant de siste par tiårene. I eldre årganger av *Fauna* er det flere kortere artikler enn i de nyere, og hvis vi legger *andelen* artikler/notiser innen hver gruppe til grunn har trenden vært forholdsvis stabil for flere av artsgruppene. Stoff om fisker hadde et høydepunkt på 1980-tallet, mens herptiler (krypdyr og amfibier) har vært omtalt i nokså jevnt stigende grad. Det gjøres oppmerksom på at kategoriseringen av fagtemaer

Roald Bengtson (f. 1960) er cand.philol. og filosof fra Universitetet i Oslo. Der og mange andre steder har han undervist til forberedende prøver i filosofi, vitenskap og etikk. I 2002 kom han med bok i vitenskapsteori på Cappelen Akademisk Forlag. Bengtson er også natur- og miljøvernuttannet fra Telemark distriktshøgskole og har lenge brukt rundt halve året på ornitologi og annet relatert til natur. For eksempel har han kartlagt fuglelivet meget grundig i sitt opprinnelige hjemfylke Aust-Agder. Bengtson har siden 2006 viet svært mye tid til dagsommerfugler. Han er medlem i Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFF).

Minister Ditleffs vei 5 C, NO-0862 Oslo. E-post: r-bengts@online.no

Tabell 2. Forsidemotiver gjennom *Faunas* historie.

Forsidemotiv	1940- tallet	1950- tallet	1960- tallet	1970- tallet	1980- tallet	1990- tallet	2000- tallet	Totalt
Invertebrater, marine	0	4	1	3	5	1	2	16
Invertebrater, ferskvann	0	2	3	2	2	2	3	14
Invertebrater, terrestre	0	2	1	5	7	6	7	28
Fisk, ferskvann	0	3	1	2	1	2	1	10
Fisk, marine	0	2	2	3	3	0	0	10
Herptiler	0	0	0	2	0	3	1	6
Fugler	4	14	16	13	9	10	5	71
Pattedyr, marine	0	3	0	0	2	3	3	11
Pattedyr, terrestre	3	5	8	9	10	13	8	56
Økologi	0	4	8	0	1	0	2	15
Andre motiver	0	0	0	1	0	0	1	2
Totalt antall forsider	7	39	40	40	40	40	33	239

Tabell 3. Redaktører av *Fauna* gjennom tidene.

Navn	År	Årgang (nummer)
Aage Wildhagen	1948 - 1952	1 (1) - 5 (4)
Hjalmar Broch	1953 - 1956	6 (1) - 9 (4)
Åge Jonsgård	1957 - 1961	10 (1) - 14 (3)
Rolf Vik	1961 - 1978	14 (4) - 24 (4); 25 (2) - 31 (4)
Bengt O. Christiansen	1972; 1988-1989	25 (1); 41 (1) - 42 (4)
Tor A. Bakke	1979 - 1982	32 (1) - 35 (4)
Per-Göran Bentz	1983; 1990	36 (1-4); 43 (1-4)
Lauritz Sømme	1984 - 1987	37 (1) - 40 (4)
Rolf Anker Ims	1989 - 1991	42 (1) - 44 (4)
Roar Solheim	1992 - 1998	45 (1) - 51 (2)
Christian Steel	1998 -	51 (3) -

er blitt noe forskjellig i Tabell 1 og Tabell 2, uten at det var planlagt.

Tabell 2 inneholder en oversikt over forside-motiver. Fugler er populære fotoobjekter og har alltid vært rikt representert, men mindre i de siste tiårene enn i de første. Pattedyr er også hyppig brukt. Invertebrater har i mindre grad prydet *Faunas* forsider, og fisker i enda mindre grad (særlig saltvannsfisker). Mer

overraskende er det kanskje at herptiler i så liten grad er benyttet. For øvrig gjenspeiler nok fordelingen av motiver i noen grad det fokus NZF og *Fauna* har hatt gjennom tidens løp. Det er overraskende at noen arter går igjen opptil fem ganger (lunde og isbjørn), når man tenker på de store variasjonsmulighetene. I enkelte tilfeller er det brukt fotografier som er heldekkende over både for- og bakside.

Hvem som har vært redaktør av *Fauna* i de ulike epokene vises i tabell 3. Rolf Vik har sittet desidert lengst. Vi skulle gjerne også ha presentert redaksjonsmedlemmene gjennom *Faunas* historie, men har kommet til at det ville blitt for omfattende.

Det er mange aspekter i *Faunas* historie som det kunne vært spennende å dykke ned i, men som vi ikke har prioritert her. Har

redaktørene/redaksjonene vært aktive bestillere av stoff, eller har *Fauna* fungert mer som en «postkasse» som har mottatt artikler? Har stofftypen variert med redaktørens/redaksjonenes kompetanse og interesser? Er det forfattere som fremhever seg ved å ha vært aktive over særlig lange tidsperioder, eller publisert spesielt mye i *Fauna*? Interessante analyser kan man for øvrig lese i VIK (1971), og SOLHEIM (1997) har ved 50-årsmarkeringen en kort gjennomgang av særlig tidsskriftets utseende.

Utvalget i jubileumsnummeret

Til et jubileumsnummer blir det en nesten håpløs oppgave å skulle velge blant mange tusen *Fauna*-sider, selv om vi har utvidet jubileumsnummeret til hele 96 sider. Det er svært mange hensyn å ta, og det vil selsagt alltid være ulike syn på kriterier for utvelgelse – og sågar på valg innenfor et kriteriesett. Vi har ved utvalg lagt vekt på å prioritere følgende:

- Eldre stoff fremfor nyere, særlig av den grunn at mange lesere av dette jubileumsnummeret selv har og kjenner nyere årganger. Vi har derfor kun med én artikkel fra de siste tre årtier, og den er av tilbakeskuende karakter.
- Gjenspeile mangfoldet gjennom *Faunas* historie (forfattere, arter, temaer, utenlandsk/norsk og så videre).

- Stoff med størst mulig allmenn interesse (flere vil nok lese om bjørn enn om hoppekreps), men av hensyn til mangfoldet har vi likevel ikke lagt alt for mye vekt på det.
- Mangfold på bekostning av lange artikler, og ingen svært lange er med. Dette er for øvrig noe av grunnen til at det er kommet med relativt få *bilder*. Til gjengjeld har vi lagt Rolf Viks presentasjon av *Fauna* gjennom 25 år som stod på trykk i 1971 (VIK 1971) ut på NZFs Internettsider.
- Ingen hele årsberetninger, da disse ofte er lange og forholdsvis tørre, og fordi dette er et jubileumsnummer for *Fauna*, ikke for NZF som forening.

Vi har ikke prioritert bare å ha med rent faunistisk eller zoologifaglig stoff. *Fauna* handler også om, og bør handle om, mye annet som rører seg i norsk zoologi. Bokanmeldelser har for eksempel alltid vært en viktig del av *Fauna*, og vi har tatt med noen få der vi har lagt vekt på hvem som har skrevet dem, om hvilken bok/forfatter de handler om og i hvilken grad anmeldelsen antas å ha allmenn interesse. Eksempelvis fant vi det interessant å se hvordan Vik var skeptisk til Fjelstads bøker allerede for nesten 50 år siden. Likeså har vi tatt med noen nekrologer, både for å ivareta mangfoldet i stoffutvalg, men også fordi en

god nekrolog oppsummerer livet til en interessant person og samtidig kan gi enkle innblikk i foreningshistorie og viktig forskning.

Presentasjonen av de utvalgte artiklene i dette heftet er ikke fotografisk likt oppsettet i de opprinnelige *Fauna*-heftene (faksimile). For å få stoffet til å passe bedre ut på sidene, er det en god del steder klippet og satt sammen annerledes enn i originalene. Opprinnelige sidetall er også fjernet. Skrifttyper, skriftstørrelse og annen tidskoloritt er til gjengjeld som originalene. Foran hver artikkel er det satt inn referanse til *Fauna*-heftet den er hentet fra.

Vi regner ikke med at vi klarer å gjøre alle helt til lags, men vi håper jubileumsnummeret bringer noe for enhver smak og gir et spennende og mangfoldig innblikk i *Faunas* historie. Forhåpentligvis blir også noen inspirert til å bla i gamle hefter for å hente både fagstoff og faghistorie. Vi retter en takk til Magne Flåten, Kjell Isaksen, Jeroen van der Kooij og Eivind Østbye for innspill til et foreløpig forslag til stoffutvalg. Vi forespurte også flere andre personer som av ulike grunner ikke ga oss konkrete innspill.

Litteratur

- VIK, R. 1971. Norsk fauna i «Fauna» gjennom 25 år. – *Fauna* 24(4): 235-256.
- SOLHEIM, R. 1997. *Faunas* utvikling gjennom et halvt århundre. – *Fauna* 50(4): 184-185.